

ایران چگونه در برجام می ماند؟

حداقل انتظار از اروپا خرید یک میلیون بشکه نفت

بعد از خروج ایالات متحده از برجام اروپا اعلام کرد سازوکاری مالی که آن زمان به SPV موسوم بود را در نظر خواهد گرفت تا از آن طریق به نوعی تحریم های آمریکا را دور زده و منافع ایران را تامین

خواهد کرد. سازوکار مالی اروپا که نجات بخش برجام خوانده می شد، پس از ماه ها بدعهدی درنهایت در بهمن ماه گذشته با عنوان اینستکس در فرانسه تاسیس شد و البته اعلام شد از آن تامین منافع همه جانبه در برابر تحریم خبری نیست و در گام نخست این سازوکار مالی تنها محصولات کشاورزی، غذایی، دارویی و... را تامین خواهد کرد. با این حال اروپا همین گام حداقلی را نیز به مرحله عمل نرساند. بلافاصله بعد از اعلام اقدام متقابل ایران، مایک پمپئو، وزیر خارجه آمریکا در ملاقات با وزیر خارجه انگلیس در لندن برای اولین بار اعلام کرد آمریکا با راه اندازی مرحله اول اینستکس که به تبادل کالاهای اساسی و دارو اختصاص می یابد، مشکلی ندارد. به عبارتی اذن عملیاتی کردن مرحله اول اینستکس به چشم آبی ها داده شد! دو روز بعد نیز ماریا ادبار، سخنگوی وزارت امور خارجه آلمان، در کنفرانس خبری خود در برلین اعلام کرد که «ما سخت در تلاشیم تا اینستکس را عملی کنیم». استفان زایبرت، سخنگوی دولت آلمان نیز که پیش تر مدعی شده بود اجرایی شدن ایجاد کانال مالی برای ارتباط ایران و اروپا طولانی تر از پیش بینی ها است، روز گذشته اعلام کرد «همراه با شرکای اروپایی طرف ایران در برجام در تلاشیم توانمندی تجارت قانونی با ایران را به ویژه از طریق ایجاد یک کانال مالی حفظ کنیم».

بعد از اعلام ضرب الاجل ۶۰ روزه ایران، اتحادیه اروپا طی بیانیه ای مشترک با امضا کنندگان برجام، ضرب الاجل تهران را رد کردند و بی اشاره به بدعهدی خود خواستار

تداوم پایبندی ایران به مفاد توافق هسته ای شدند؛ اقدامی که با واکنش صریح وزیر امور خارجه کشورمان مواجه شد. ظریف سه صراحت اعلام کرد این بیانیه دلیل وضعیت کنونی برجام است؛ وضعیتی که اروپا تنها در مقابل آن ابراز تأسف کرده است. محمد جواد ظریف تأکید کرد اروپا به جای درخواست از ایران به تعهداتش عمل کند که عادی سازی روابط اقتصادی یکی از آنهاست. حالا با گذشت چند روز با توجه به اقدام قاطع ایران، روز گذشته نشست شورای وزیران اتحادیه اروپا (E3) در بروکسل برگزار شد. پیش از این نشست، فدریکا موگرینی، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا بر لزوم اجرای کامل برجام تأکید کرد و گفت: «باید از هر نوع افزایش تنش با ایران اجتناب شود». موگرینی اعلام کرد اتحادیه اروپا با تمام ابزارهایی که دارد، از این توافق حمایت می کند. موگرینی همچنین اعتراف کرد «ما شاهد بدویم که ایران به تمامی تعهدات خود درخصوص برجام عمل کرده و گفت اروپا به اجرای کامل برجام متعهد است؛ سخنانی که باید دید این بار تا چه اندازه به مرحله عمل می رسد. توافق هسته ای در حالی به یکی از موضوعات اصلی نشست وزیران خارجه کشورهای عضو اتحادیه اروپا در بروکسل تبدیل شده بود که مایک پمپئو، وزیر خارجه آمریکا نیز راهی این نشست بوده است.

ژان ایلودریان، وزیر خارجه فرانسه نیز روز گذشته در حاشیه نشست وزیران خارجه اتحادیه اروپا در بروکسل تأکید کرد: «اروپا همچنان بر باقی ماندن ایران در این توافق اصرار دارد». هایکوماس، وزیر خارجه آلمان نیز در جریان نشست وزرای خارجه E3 که با حضور فدریکا موگرینی در بروکسل برگزار شد، تأکید کرد کشورهای اروپایی در باور خود مبنی بر لزوم برخورداری از توافق هسته ای با ایران و اجرای آن متفق القول هستند. ماس تأکید کرد که رابرنی ها را در راستای اجرای برجام ادامه خواهند داد و اگرچه گزیری بی ربط به نقش ایران در سوریه و برنامه موشکی ایران نیز داشت، ولی تصریح کرد که از نظر آنها توافق هسته ای مهم ترین مبنای رفتار آتی با ایران است. روز گذشته جرمی هانت، وزیر خارجه انگلیس نیز در اقدامی بی سابقه نسبت به خطرات وقوع تنش با ایران اعلام نگرانی کرد و به آمریکا هشدار داد.

یکشنبه شب، ویلیام برنز، دیپلمات باسابقه آمریکا و ریچارد هاس، رئیس اندیشکده «شورای روابط خارجی آمریکا» در برنامه فرید زکریا (تحلیلگر روابط بین الملل) در شبکه «CNN» حاضر شدند؛ برنامه ای که به موضوع ایران و برجام اختصاص داشت و به نقد سیاست های آمریکا منتج شد. فرید زکریا تأکید کرد استفاده بیش از حد از تحریم ها باعث شده اروپا، چین و روسیه به این فکر بیفتند که شاید لازم باشد جایگزینی برای دلار وجود داشته باشد. ویلیام برنز نیز در این برنامه سیاست فشار حداکثری دونالد ترامپ را قمارری پرریسک خواند و تأکید کرد دولت آمریکا دیپلماسی اجبار را آغاز کرده، بی آنکه کانال دیپلماسی وجود داشته باشد و نقش ایران در سوریه و برنامه موشکی ایران نیز داشت، ولی تصریح کرد که از نظر آنها توافق هسته ای مهم ترین مبنای رفتار آتی با ایران است.

ناتالی توچی، مشاور فدریکا موگرینی، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، در گفت وگو با شبکه رادیویی سی بی سی تأکید کرده که هدف آمریکا براندازی حکومت ایران است و گفته «سوال این است که آیا استراتژی آمریکا مبنی بر براندازی حکومت در ایران واقعا در حال نتیجه دادن است؟ صادقانه بگویم که من شرایط ایران را در آستانه براندازی نمی بینم. به نظر من این استراتژی آمریکا اصلا نتیجه بخش نبوده است. توچی تصریح کرده «واقعیت این است که تمهید نشدن برخی معافیت های تحریم های ایران از سوی آمریکا، پایبندی به برجام را برای ایران غیرممکن می سازد.» و عنوان داشته که به نظر اروپا چندجانبه گرایی، دیپلماسی چندجانبه و قانون بین المللی به واقع اجراست و هنوز هم می تواند اجرا شود. مشاور موگرینی اشاره ای هم به اظهاراتی درخصوص احتمال حمله نظامی آمریکا به ایران داشته و تصریح کرده «فکر نمی کنم آمریکا توان نظامی این را داشته باشد که واقعا یک جنگ در ایران برپا کند.»

یکشنبه شب، ویلیام برنز، دیپلمات باسابقه آمریکا و ریچارد هاس، رئیس اندیشکده «شورای روابط خارجی آمریکا» در برنامه فرید زکریا (تحلیلگر روابط بین الملل) در شبکه «CNN» حاضر شدند؛ برنامه ای که به موضوع ایران و برجام اختصاص داشت و به نقد سیاست های آمریکا منتج شد. فرید زکریا تأکید کرد استفاده بیش از حد از تحریم ها باعث شده اروپا، چین و روسیه به این فکر بیفتند که شاید لازم باشد جایگزینی برای دلار وجود داشته باشد. ویلیام برنز نیز در این برنامه سیاست فشار حداکثری دونالد ترامپ را قمارری پرریسک خواند و تأکید کرد دولت آمریکا دیپلماسی اجبار را آغاز کرده، بی آنکه کانال دیپلماسی وجود داشته باشد و نقش ایران در سوریه و برنامه موشکی ایران نیز داشت، ولی تصریح کرد که از نظر آنها توافق هسته ای مهم ترین مبنای رفتار آتی با ایران است.

یکشنبه شب، ویلیام برنز، دیپلمات باسابقه آمریکا و ریچارد هاس، رئیس اندیشکده «شورای روابط خارجی آمریکا» در برنامه فرید زکریا (تحلیلگر روابط بین الملل) در شبکه «CNN» حاضر شدند؛ برنامه ای که به موضوع ایران و برجام اختصاص داشت و به نقد سیاست های آمریکا منتج شد. فرید زکریا تأکید کرد استفاده بیش از حد از تحریم ها باعث شده اروپا، چین و روسیه به این فکر بیفتند که شاید لازم باشد جایگزینی برای دلار وجود داشته باشد. ویلیام برنز نیز در این برنامه سیاست فشار حداکثری دونالد ترامپ را قمارری پرریسک خواند و تأکید کرد دولت آمریکا دیپلماسی اجبار را آغاز کرده، بی آنکه کانال دیپلماسی وجود داشته باشد و نقش ایران در سوریه و برنامه موشکی ایران نیز داشت، ولی تصریح کرد که از نظر آنها توافق هسته ای مهم ترین مبنای رفتار آتی با ایران است. روز گذشته جرمی هانت، وزیر خارجه انگلیس نیز در اقدامی بی سابقه نسبت به خطرات وقوع تنش با ایران اعلام نگرانی کرد و به آمریکا هشدار داد.

یکشنبه شب، ویلیام برنز، دیپلمات باسابقه آمریکا و ریچارد هاس، رئیس اندیشکده «شورای روابط خارجی آمریکا» در برنامه فرید زکریا (تحلیلگر روابط بین الملل) در شبکه «CNN» حاضر شدند؛ برنامه ای که به موضوع ایران و برجام اختصاص داشت و به نقد سیاست های آمریکا منتج شد. فرید زکریا تأکید کرد استفاده بیش از حد از تحریم ها باعث شده اروپا، چین و روسیه به این فکر بیفتند که شاید لازم باشد جایگزینی برای دلار وجود داشته باشد. ویلیام برنز نیز در این برنامه سیاست فشار حداکثری دونالد ترامپ را قمارری پرریسک خواند و تأکید کرد دولت آمریکا دیپلماسی اجبار را آغاز کرده، بی آنکه کانال دیپلماسی وجود داشته باشد و نقش ایران در سوریه و برنامه موشکی ایران نیز داشت، ولی تصریح کرد که از نظر آنها توافق هسته ای مهم ترین مبنای رفتار آتی با ایران است.

دُر غلتان و فریب آب نبات چوبی؟

پس از اولتیماتوم ایران و در زمانی که به نظر می رسد اروپایی ها و حتی آمریکا پیام ایران را دریافت کرده باشند، یک موضوع نگران کننده همچنان وجود دارد و بیم آن می رود که در ۶۰ روز آینده مسیر درپیش گرفته شده از سوی ایران با متوقف یا منحرف شود. این نگرانی شامل این مساله است که اروپایی ها در این مدت با اقدامات حداقلی که برآورده کننده منافع ایران نیست، تلاش کنند ایران را از ادامه کاهش تعهدات خود در برجام منصرف سازند و وجه دوم هم احتمال راضی شدن ایران به این مساله است که مسیر اعتماد دوباره به اروپایی ها را احتمالا در پیش می گیرد.

ناتالی توچی، مشاور فدریکا موگرینی، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا در مصاحبه با CBC با وجود اینکه به حقانیت ایران اذعان می کند و حتی به نقد اروپا و آمریکا می پردازد، همزمان نکته مهمی را مطرح می کند که نشان دهنده عدم باور اولتیماتوم اخیر و همچنین وعده سرخرم به ایران است. او در این مصاحبه می گوید: «اگرچه حسن روحانی، رئیس جمهور ایران گفته است اگر طرف مقابل به تعهداتش عمل نکند، ایران دیگر به تعهدات برجامی خود عمل نمی کند؛ اما کسی که اظهارات حسن روحانی را بخواند می بیند که موضوع واقعا این نیست که ایران حداقل به همین زودی ها برنامه هسته ای خود را سر بگیرد. ۶۰ روز زمان

داریم، امامی توانم بگویم احتمالا ۱۲۰ روز زمان نیاز داریم تا بتوانیم کاری کنیم که به ایران نشان دهد ما واقعا به سهم خودمان به توافق پایبندیم.» این اظهارات به خوبی نشان می دهد هنوز او یار این تصور به سر می برد که می تواند زمان بخرد و هزینه ندهد. این البته در حالی است که اروپایی ها نه تنها در برجام که پیش از آن و برای مثال در جریان مذاکرات هسته ای در پایان دولت اصلاحات نیز همین گونه رفتار کردند و برخلاف قول هایی که به ایران داده بودند، هیچ امکانی را برای ایران فراهم نکردند و باعث شدند فشارها بیشتر از گذشته به ایران وارد شود. آنها البته در دهه ۷۰ نیز دیوار در جریان مذاکره با هیات های ایرانی -یک بار در مسیر مذاکرات سیاسی و یک بار در موضوع مذاکرات اقتصادی- نشان دادند

که نمی خواهند در مقابل منطق و انعطاف ایران از خود همراهی نشان دهند و با صداقت با ایران مواجه شوند. گرای اشتباه به اروپا نندید به وعده هم دل خوش نکنید «اروپا با تسریع در اجرایی کردن «اینستکس» از مرگ برجام جلوگیری کنند؛ این عبارت مهم ترین بخش حرف های کمال خرازی، رئیس شورای راهبردی روابط خارجی در دیدار با ماربل دو سازن، رئیس کمیسیون روابط خارجی مجلس ملی فرانسه است؛ دیداری که روز شنبه در پاریس و در حاشیه «مجمع رهبران برای صلح» انجام شد. این جمله با توجه به محدودیت های بزرگی که اینستکس در خود دارد، از جمله اینکه صرفا برای مبادله غذا و

دارو طراحی شده و به نگاه به اینکه از یک سال پیش تا به امروز این سازوکار مالی قرار بوده راه اندازی شود، اما با نقض عهدهای چندباره هنوز به مرحله اجرا نرسیده است، می تواند محاسبات اروپایی ها را در نقطه ای پایین تر از انتظار ایران متوقف سازد و به نوعی به ضد اقدام نظام در اتمام حجت با اروپایی ها تبدیل شود. از این رو باید گفت دیپلمات های ایران به صورت جدی باید از اظهار نظرهای سنسجیده با بیابان مسائلی که پیام قناعت از ایران صادر کند پرهیز کنند و نهایتا در پایان ۶۰ روز نیز با مدنظر قرار دادن خلف وعده ۱۵ مرداد، ۱۳ آبان و پایان سال میلادی گذشته، به وعده های اروپایی ها برای آینده بی اعتنا باشند و مسیر خود را با هیچ وعده نسبه ای متوقف نکنند.

انتظار واقعی و مشخص ایران از اروپا چیست؟

اما انتظارات واقعی ایران از اروپایی ها چیست و اگر اتحادیه اروپا و سه کشور انگلیس، آلمان و فرانسه چه اقداماتی را انجام دهند، می توانند به حفظ برجام امیدوار باشند؟ پاسخ این سوال حداقل از دو منبع قابل استخراج است؛ اول آنچه حسن روحانی در جلسه هیات دولت هفته گذشته مطرح کرد؛ اظهاراتی که باید در کنار سخنان او در ۱۸ اردیبهشت سال ۹۷ قرار بگیرد تا تکمیل شود. حسن روحانی هفته گذشته متذکر شد که ایران انتظار دارد در مساله خرید نفت و امور بانکی، اروپا اقدامات موثری انجام دهد؛ همان چیزی که محورهای اصلی برای تامین منافع ایران در برجام بود و حسن روحانی در روز خروج آمریکا از برجام به آن اشاره کرده بود. البته ماجرای بانکی مربوط به یک سال گذشته نیست، چرا که چندی پیش از خروج ایالات متحده از برجام، محمد جواد ظریف گفته بود تحریم های بانکی که ذیل برجام برداشته شده بودند، باعث تسهیل روابط بانکی ایران نشدند، به گونه ای که ایران بعد از برجام حتی نتوانسته یک حساب بانکی در لندن ایجاد کند. از طرفی این مساله مورد توجه سفارت کره جنوبی در تهران هم قرار گرفته بود و آنها هم می گفتند که برای دیپلمات های خود با چمدان ارز وارد ایران می کنند.

سطح اول: یک میلیون بشکه نفت+ کشتیرانی + بیمه وضعیت نفتی اما از چند ماه پیش شرایطی شبیه شرایط بانکی پیدا کرده و با فشار آمریکا از چند ماه پیش تا ابتدای اردیبهشت تنها ایتالیا و یونان می توانستند از ایران نفت بخرند که آن هم از ابتدای ماه می متوقف شد و به عبارتی صادرات رسمی نفت ایران به اروپا به صفر رسید. با توجه به این توصیفات به نظر می رسد سطح اول انتظارات ایران از اروپا که باید در حدود دو ماه آینده برآورده شود، دو محور مهم را دربر بگیرد؛ محور اول خرید نفت ایران از سوی

کشورهای عضو اتحادیه اروپایی است. سوای اینکه ایران در گذشته و در ایام نبود تحریم، حدود یک میلیون بشکه نفت به کشورهای اروپایی صادر می کرد، امروز برای اینکه مشکلات ناشی از خروج آمریکا از برجام مرتفع شود و برجام بتواند به حیات حداقلی خود ادامه دهد، لازم است مجموعه کشورهای اروپایی همان رقم حدود یک میلیون بشکه نفت در روز را از ایران خریداری کنند. البته این اقدام مستلزم دو اقدام

۱۹. اتحادیه اروپایی همه مفاد «قرارات اتحادیه اروپایی» را، آن گونه که موخرا اصلاح شده است، که کلیه تحریم های اقتصادی و مالی مرتبط با هسته ای را اجرایی می سازد، از جمله فهرست افراد مشخص شده مربوطه، همزمان با اجرای اقدامات توافق شده مرتبط با هسته ای مشخص شده در پیوست ۵، که توسط آژانس راستی آزمایی شده باشد، لغو خواهد کرد و (این لغو) شامل تمامی تحریم ها و تدابیر محدود کننده در حوزه های زیر، که در پیوست ۲ تشریح شده، خواهد بود: الف- نقل و انتقالات مالی بین اشخاص و نهاد های اروپایی، از جمله موسسات مالی و اشخاص و نهادهای ایرانی از جمله موسسات مالی؛ ب- فعالیت های بانکی، شامل ایجاد روابط کارگزارانی بانکی جدید و افتتاح شعب و بانک های تابعه بانک های ایرانی در قلمرو کشورهای عضو اتحادیه؛ ج- ارائه خدمات بیمه و بیمه انکایی؛ د- ارائه خدمات پیام رسانی مالی (از جمله سوئیفت) برای افراد و اشخاص حقوقی نام برده شده در الحاقیه ۱ پیوست ۲ شامل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و موسسات مالی ایرانی؛ ه- حمایت مالی از تجارت با ایران (اعتبارات صادراتی، تضمین، یا بیمه)؛ و- تعهد به پرداخت وام های بلاعوض، خدمات مالی و وام های ترجیحی به دولت ایران؛ ز- معاملات راجع به اوراق مشارکت دولت ایران و اوراق تضمین شده توسط دولت؛ ح- واردات و حمل نفت، فرآورده های نفتی، گاز و فرآورده های پتروشیمی ایرانی؛ ط- صادرات تجهیزات و تکنولوژی کلیدی برای بخش های نفت، گاز و پتروشیمی؛ ی- سرمایه گذاری در حوزه های نفت و گاز و پتروشیمی؛ ک- صادرات تجهیزات و تکنولوژی کلیدی صنایع دریایی؛

متن صریح بند ۱۹ برجام

ل- طراحی و ساخت کشتی های باری و تانکرهای نفتی؛ م- ارائه خدمات پرچم و تعیین وضعیت (classification)؛ ن- دسترسی به فرودگاه های اتحادیه اروپایی برای هواپیماهای باری ایرانی؛ س- صادرات طلا، فلزات گرانبها و الماس؛ ع- تحویل مسکوکات و اسکناس ایرانی؛ ف- صادرات گرافیت، فلزات خام و نیمه ساخته مانند آلومینیوم و فولاد و صادرات نرم افزار برای یکپارچه سازی فرآیندهای صنعتی؛ ذ- لغو فهرست اشخاص حقیقی، حقوقی و نهادهای (مسدود شدن اموال و ممنوعیت ویزا) مذکور در الحاقیه ۱ پیوست شماره ۲؛ ق- خدمات تبعی برای هر یک از گروه های فوق. هیچ کدام از این موارد که حداقل سرفصل های آن ۱۹ مورد است، امروز تقریبا اجرایی شود و ایران انتظار دارد اروپایی ها به آنچه امضا کرده اند، متعهد باشند و آن را اجرایی کنند. بند ۲۶ مادر مورد حسن نیت اروپا و تضمین های بعدی است؛ بخشی که صریحا می گوید در هیچ حالتی تحریم های اتحادیه اروپا باز نمی گردند. بدین صورت که «۲۶. اتحادیه اروپایی از بازگرداندن یا تحمیل مجدد تحریم هایی که اجرایی آنها را وفق این برجام لغو کرده است، خودداری می کند، فارغ از فرآیند حل و فصل اختلافات پیش بینی شده در این برجام. هیچ گونه تحریم جدید هسته ای شورای امنیت و هیچ گونه تحریم جدید اتحادیه اروپایی وجود نخواهد داشت» بند ۲۷ هم شامل بهانه هایی است که قبل از انعقاد برجام پیش بینی آنها از سوی ایران صورت گرفته بود و متأسفانه در یک سال گذشته به وقوع پیوست. در این بند آمده است: «۲۷. گروه ۵+۱ به منظور تضمین شفافیت و کارآمدی در ارتباط با لغو تحریم ها وفق این برجام، تدابیر اداری و آیین نامه های اجرایی کافی را تمهید خواهند کرد.»

سطح دوم: بند ۱۹ برجام را اجرا کنید ایران در جریان برجام و بعد از آن هیچ انتظاری از اروپا به جز اجرای آن چیزی که ذیل توافق هسته ای تعهد کرده بود، نداشت. سه کشور آلمان، انگلیس و فرانسه و هماهنگ کننده سیاست خارجی اروپا به نمایندگی از اروپا توافق هسته ای را امضا کرده اند و در آن متعهد شده اند تحریم های ایران را مرتفع و پس از لغو این تحریم ها نسبت به همکاری با ایران اقدام کنند. علاوه بر این در برجام تأکید شده که اروپایی ها باید در مسیر فعالیت های هسته ای و دادوستد با ایران اقدام کنند. مراجعه به متن برجام مشخص کننده جزئیات این مساله است. بند ۵۱ برجام اولین قسمت است. این بند می گوید: «این برجام موجب لغو جامع کلیه تحریم های شورای امنیت سازمان ملل متحد و همچنین تحریم های چندجانبه و ملی مرتبط با برنامه هسته ای ایران و نیز شامل گام هایی برای ایجاد دسترسی در حوزه های تجارت، فناوری، مالی و انرژی خواهد شد. بند ۵۱ ام مربوط به تحریم های هسته ای اخیر آمریکاست. در این بند آمده است: «اتحادیه اروپایی، کشورهای گروه ۵+۱ و ایران در چارچوب این برجام، به نحو مقتضی در زمینه مصارف صلح آمیز انرژی هسته ای همکاری کرده و در طرح های مربوط به همکاری های هسته ای صلح آمیز که مشترکا توسط طرفین تعیین می شوند، از جمله از طریق مشارکت آژانس، تعامل خواهند کرد.» بند ۱۹ برجام ذیل بخش تحریم ها، اما به صورت تمام و کمال وظایف اروپایی ها را توضیح می دهد و جزئیات تحریم هایی را که باید در جریان برجام برداشته می شدند، لیست می کند.